

УДК 378.147 : 615.825 : 796

О. В. Базильчук,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
(Хмельницький національний університет)

oleg.bazylchuk@gmail.com

В. Б. Базильчук,

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
(Хмельницький національний університет)

ІЗРАЇЛЬСЬКИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація

Стаття присвячена проблемі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії в провідних вищих навчальних закладах Ізраїлю. Визначено перелік ізраїльських університетів, які проводять підготовку бакалаврів фізичної терапії. Проаналізовано основні підходи до системи підготовки професійних кадрів з фізичної терапії в Ізраїлі. Проведено аналіз навчальних планів підготовки бакалаврів фізичної терапії в ізраїльських вищих навчальних закладах. Висвітлено основні відмінності між системами підготовки фізичних терапевтів у Ізраїлі та Україні.

Ключові слова: зарубіжний досвід, професійна підготовка, майбутні фахівці з фізичної терапії, вищі навчальні заклади.

Summary

The article deals with the issue of professional training of future specialists in physical therapy in leading higher educational establishments in Israel. The list of Israeli universities that provide baccalaureate studies in physical therapy has been presented. Basic approaches to the system of training of specialists in physical therapy in Israel have been analyzed. The analysis of curricula of training of bachelors in physical therapy in Israeli higher educational establishments has been done. Basic differences between the systems of training of physical therapists in Israel and Ukraine have been revealed.

Key words: foreign experience, professional training, future specialists in physical therapy, higher educational establishment.

Постановка проблеми. Соціально значущі зміни в системі вищої освіти України, прагнення увійти в міжнародний освітній простір, потреба в принципово новому поколінні кадрів з вищою освітою, які відповідатимуть вимогам внутрішнього та зовнішнього ринків праці, диктують необхідність суттєвої модифікації організації та змісту вищої освіти в країні.

Одним із пріоритетних напрямків модернізації у сфері фізичної терапії в Україні є Постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29.04.2015 року “Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти”. Згідно з цим документом спеціальність “Фізична реабілітація” була перенесена з галузі знань 0102 “Фізичне виховання, спорт та здоров’я людини” до галузі знань 22 “Охорона здоров’я” під номером 227 “Фізична реабілітація”, що визначило новий напрям її розвитку в структурі підготовки фахівців галузі “Охорона здоров’я” в Україні. У подальшому Постановою Кабінету Міністрів України від 1 лютого 2017 року № 53 “Про

внесення змін до постанови від 29 квітня 2015 р. № 266 назву спеціальності 227 “Фізична реабілітація” галузі знань 22 “Охорона здоров’я” викладено в такій редакції – 227 “Фізична терапія, ерготерапія” галузі знань 22 “Охорона здоров’я”.

У зв’язку з цим актуальним з позицій сьогодення є вдосконалення чинної нормативно-правової та освітньої документації щодо підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії у вищих навчальних закладах України із збереженням попередніх здобутків і особливостей вітчизняних традицій та з урахуванням набутого досвіду в провідних вищих навчальних закладів світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері фізичної культури та спорту та у галузі охорони здоров’я економічно розвинутих країнах світу вітчизняними науковцями вивчається фрагментарно. Так, у науковій роботі Р. Карпюка розкрито особливості професійної підготовки фахівців з адаптивної фізичної культури в провідних країнах Європи та США; у дисертаційному дослідженні Н. Белікової розкрито основні тенденції підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в Російській Федерації, охарактеризовано досвід країн Північної Америки й Австралії, Великої Британії та деяких країн Європи; у монографії Ю. Ляного окреслюються деякі аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації освітнього ступеня магістр у прибалтійських країнах, Австрії, Нідерландах, США та Канаді. У дисертаційних дослідженнях розкриваються проблематика професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (Л. Суценко); особливості професійної підготовки викладачів фізичного виховання в університетах США (Т. Осадча); система фізичного виховання школярів Румунії (Г. Арделеан); організація фізичного виховання в школах Великобританії (І. Турчик); організаційно-методичні аспекти підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Канаді (А. Герцик); професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації в університетах Великої Британії (С. Гук); організаційно-методичні особливості підготовки фахівців фізичної реабілітації в Йорданії (Алла Мустафа Хусин Кавакзе). Аналіз наукової літератури свідчить про те, що у вітчизняній науці обмежена кількість досліджень, пов’язаних з вивченням закордонного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії.

Слід вказати на те, що світовий рейтинг університетів Азії, опублікований The Times Higher Education за 2016-2017 роки постійно зростає й викликає інтерес до вивчення організаційної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії у цих країнах, зокрема в Ізраїлі [2]. Університетська система в Ізраїлі є однією з наймолодших у світі, але в той же час і однією з найбільш перспективних.

Мета статті – провести порівняльний аналіз професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії у вищих навчальних закладах Ізраїлю та Хмельницького національного університету.

Завдання статті:

1. Здійснити аналіз системи професійної підготовки фахівців з фізичної терапії у провідних вищих навчальних закладах Ізраїлю.

2. Виявити відмінності в професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної терапії в системі вищої освіти Хмельницького національного університету та провідних університетів Ізраїлю.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження: теоретичний аналіз наукової та методичної літератури, інформації, представленої на навчально-наукових сайтах університетів Ізраїлю.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своїх наукових працях А. Герцик привертає увагу до того, що “фізична терапія (фізіотерапія) в сучасному міжнародному тлумаченні є професією галузі охорони здоров’я, яка спрямована на зміцнення здоров’я, запобігання фізичної неповносправності, оцінку стану й реабілітацію пацієнтів з больовим синдромом, хворобою чи травмою та лікуванням без застосування медикаментозних, хірургічних або радіологічних засобів з використанням фізичних терапевтичних засобів” [1, с. 3].

Слід вказати на те, що вітчизняній системі вищої освіти необхідно було семирічний термін для запровадження досліджуваних А. Герциком положень щодо професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії в умовах вищої школи. В Україні до 2016 року професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії (на той час фізичної реабілітації) продовжувала здійснюватися в галузі фізичного виховання та спорту. На сьогоднішній день професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії перенесена з галузі знань 0102 “Фізичне виховання, спорт та здоров’я людини” у галузь знань 22 “Охорона здоров’я”.

Аналіз інформації, представлений на навчально-наукових сайтах університетів Ізраїлю, дозволив визначити цілісну картину професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії у вищих навчальних закладах цієї країни. Практично всі університети і близько 150 коледжів здійснюють підготовку бакалаврів. Ступінь магістра можна отримати і в деяких коледжах при університетах і в самих університетах. В Ізраїлі докторську програму можна пройти в усіх університетах (окрім Аріельського і Відкритого університету) [3].

Аналіз структурно-змістових аспектів підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії у вищих навчальних закладах країни свідчить про те, що програма підготовки бакалаврів з фізичної терапії, як і в більшості вищих навчальних закладів України, розрахована на чотири роки навчання (8 семестрів). Так, в Університеті імені Бен-Гуріона (Ben-Gurion University of the Negev) на кафедрі фізіотерапії студенти отримують ступінь бакалавра з фізичної терапії, навчаючись упродовж чотирьох років (рис.1) [4].

Рис. 1. Фрагмент сторінки web-сайту кафедри фізичної терапії Університету Бен-Гуріона в Негеві (Ben-Gurion University of the Negev)

У навчальному плані поєднано вивчення теоретичних, соціальних, базових медичних знань, клінічної освіти, набуття спеціальних знань з неврології, геріатрії, пульмонології, кардіології та ін. загальним обсягом 200 кредитів ECTS. Перший рік навчання присвячений в основному вивченню наукового фонду суб'єктів охорони здоров'я. Програма другого і третього років навчання спрямована переважно на вивчення базових медичних дисциплін з хірургії, захворювань внутрішніх органів, неврології дорослих і дітей, а також фізіотерапії (засобів і методів лікування). Четвертий навчальний рік навчання присвячений закріпленню необхідних навичок для цієї професії шляхом проходження навчальних практик у лікарнях, центрах дитячого розвитку та реабілітаційних центрах.

Аналіз інформації, представленої на офіційному сайті університету Аріеля (Ariel University), свідчить про те, що навчальний план освітнього ступеня бакалавр з фізичної терапії також розрахований на чотири роки (рис. 2) [5]. Організаційні аспекти навчально-виховного процесу майбутніх бакалаврів з фізичної терапії зосереджено на кафедрі фізичної терапії.

Рис. 2. Фрагмент сторінки web-сайту кафедри фізичної терапії університету Аріеля (Ariel University)

Навчальна програма кафедри фізичної терапії побудована таким чином: навчальний план першого року навчання спрямований на оволодіння знаннями з фундаментальних наук (біомеханіки, хімії, анатомії та фізіології), що створюють наукові передумови професії фізіотерапевта. Окрім цього, упродовж першого року навчання в університеті Аріеля (Ariel

University) студенти зобов'язані оволодіти знаннями з курсів соціальних наук (вступ до соціології здоров'я, вступ до психології, наукова література і навчання, статистика і методи дослідження та ін.). У навчальному плані другої половини першого року навчання зосереджено практичні курси (випробування і вимірювання лікувальний масаж, мануальна терапія та ін.), загалом 59,5 кредитів ECTS. Упродовж другого року навчання студенти зосереджують свою увагу на вивченні медичного блоку дисциплін (патологія, захворювання різних систем організму, хірургічні процедури та інші, загалом 59 кредитів ECTS) та наукові основи фізіотерапії. Упродовж третього року навчання дисципліни навчального плану спрямовані на вивчення наявної наукової інформації, обґрунтування методів фізіотерапії, заходів для пацієнтів з різних соціальних і вікових груп, у яких виявлено рухові обмеження та проблеми їх мобільності, загальним обсягом 55 кредитів ECTS (захворювання опорно-рухового апарату, нервово-м'язової систем та ін.). Фокус четвертого року навчання спрямований на набуття практичного клінічного досвіду загалом 35,5 кредитів ECTS. Окрім цього, студенти зобов'язані відвідувати різноманітні курси з розвитку професійних та адміністративних якостей. Загалом, за чотири роки обсяг навчального навантаження становить 209 кредитів ECTS. Після отримання диплома бакалавра фізичної терапії випускникам цієї програми для майбутнього проведення професійної діяльності необхідно пройти ліцензійну експертизу в Міністерстві охорони здоров'я Ізраїлю.

Задля досягнення мети дослідження вбачаємо за необхідне провести порівняльний аналіз структури і змісту професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії провідних ізраїльських університетів та Хмельницького національного університету (Україна).

Порівняльний аналіз структури і змісту підготовки бакалаврів з фізичної терапії провідних університетів Ізраїлю і Хмельницького національного університету виявив наявність спільних і відмінних ознак та підходів. До спільних віднесено: навчальні програми ізраїльських вищих навчальних закладів, як і українського університету, розраховані на чотирирічний план з визначеними циклами основних професійних дисциплін; орієнтація освітніх програми на фізіотерапевтичну підготовку (в Україні до недавнього часу – фізично-реабілітаційну); запроваджено ступеневі системи освіти; застосовується кредитно-трансферна система навчання. До відмінностей віднесено: у ізраїльських університетах присутня наявність гнучких навчальних планів; системність зв'язків із роботодавцями; офіційна професійна реєстрація фахівців з фізичної реабілітації; обов'язкове ліцензування професійної діяльності. В українському ВНЗ недостатній зворотній зв'язок між ВНЗ та закладами охорони здоров'я і соціального забезпечення; відсутня професійна реєстрація фахівців; недостатнє науково-методичне й інформаційно-комунікаційне забезпечення; обмежена можливість працевлаштування; відсутнє обов'язкове ліцензування професійної діяльності. Окрім цього, виявлено відмінність і за обсягом навчального навантаження. В ізраїльських ВНЗ становить загалом 209 кредитів ECTS, натомість в українському виші 240 кредитів ECTS. Виявлена значуща перевага на

користь ізраїльських ВНЗ за обсягом навантаження яке виділяється для практичного клінічного досвіду –35,5 кредитів ECTS проти 13 кредитів ECTS у Хмельницькому національному університеті. На наш погляд це є суттєвим резервом у вдосконаленні навчально-виховного процесу майбутніх фахівців з фізичної терапії у вітчизняному університеті.

Окрім цього, виявлено деяку відмінність і у змісті навчальних планів університетів обох країн. Зокрема, у навчальному плані бакалаврів з фізичної терапії Хмельницького національного університету акумульовано такі блоки дисциплін: 1-ий блок – дисципліни математичної та природничо-наукової підготовки (МПН) – 30 кредитів ECTS: (безпека життєдіяльності людини анатомія людини; біохімія; біомеханіка; фізіологія людини; педагогіка; психологія). 2-ий блок – Дисципліни професійної та практичної підготовки (ПП) загальним обсягом – 114 кредитів ECTS (професійна майстерність фахівців з фізичної реабілітації та фітнесу; біологія; вступ до спеціальності; теорія і методика фізичного виховання; фізична реабілітація при захворюваннях нервової системи; фізіотерапія; основи медичних знань; фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів; фізична реабілітація при захворюваннях опорно-рухового апарату; фізіологія рухової активності; основи науково-дослідної роботи фахівців з фізичної реабілітації та фітнесу; долікарська медична допомога у невідкладних станах; масаж загальний і самомасаж; фізична реабілітація при хірургічних захворюваннях; технічні засоби реабілітації та ін.. 3-ій блок – дисципліни самостійного вибору навчального закладу (СВ) загалом 36 кредитів ECTS (іноземна мова; сучасні фітнес-технології; оздоровчий фітнес; теорія і технології оздоровчо-рекреаційної рухової активності; види оздоровчо-рекреаційної рухової активності; навчальна ознайомчо-фахова практика; навчальна практика з фітнесу та ін.. 4-ий блок – дисципліни самостійного вибору студента (СВ) обсягом 42 кредити ECTS (діагностика і моніторинг стану здоров'я; методика навчання основ здоров'я; психологія здоров'я та здорового способу життя; фізична реабілітація в спорті; зміст і види професійної діяльності фахівців з фізичної реабілітації та фітнесу; СПА-технології; фізична реабілітація в педіатрії; та ін. 5-ий блок – дисципліни гуманітарного та соціально-економічного циклу обсягом 18 кредити ECTS (українське державотворення; філософія (логіка, етика, естетика); соціологія; економічна теорія; українська мова (за професійним спрямуванням); екологічна безпека).

Висновки. Аналіз інформаційних джерел свідчить, що підготовка майбутніх фахівців з фізичної терапії освітнього ступеня бакалавр у провідних вищих навчальних закладах Ізраїлю схожа за структурою такої підготовки в більшості вітчизняних вищих навчальних закладах, але є відмінності, ґрунтовне вивчення яких уможливить обґрунтування науково-методичних рекомендацій щодо перспектив їхнього використання в освітньому просторі України.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії в провідних вищих навчальних закладах економічно розвинутих країнах світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Герцик А. М. До питань тлумачення основних термінів галузі фізичної реабілітації : фізичний реабілітолог, чи фізичний терапевт? / А. М. Герцик // Бюлетень Української асоціації фахівців з фізичної реабілітації. – 2010. – Вип. 3. – С. 1–4.
2. Світовий рейтинг університетів [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017>.
3. Університети Ізраїлю [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://www.unipage.net/ru/universities_in_Israel.
4. Університет імені Бен-Гуріона в Негеві (Ben-Gurion University of the Negev) [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://in.bgu.ac.il-/Pages/default.aspx>.
5. Університет Аріеля [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.ariel.ac.il/physiotherapy>.
6. Хмельницький національний університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zl.khnu.km.ua>

Стаття надійшла до редакції 15.10.2017